

Ragıp Zarakolu: İlk anma İstanbul'da yapıldı

Posted on 28/02/2015

Soykırım inkarcısı yeni tarihçiler, araştırmalarını tam bir seçmecilikle, Rus arşivlerine yönelttiler. Böylece Ermenilerin nasıl “ihamet” içinde olduğunu kanıtlamaya çalıştılar. Üstelik, Rus ordusunun desteğinden yararlanarak Ermeniler de Müslüman halka yönelik kıyımlarda bulunmuşlardı. Burada da tam bir “seçmeci” yaklaşım sergilendi.

Peki bundan çıkan sonuç ne olabilir?

1. Ermeniler soykırımı hak etmişlerdir. Böylece inkarcılık, inkar ederken, bir başka biçimde de itirafta bulunmakta, ve dolaylı da olsa soykırımın vuku bulduğunu kabul etmektedirler.
2. Hem sivil nüfus kaybını savaşa ve savaşın yarattığı, salgın hastalık, açlık vb. olaylara bağlarlarken, bir yandan da can kaybını onbinlere kadar indirebilmektedirler. Hatta örtülü olarak, bazı “akademisyenler” de o kadar insan ölmedi, sayı çok görünüyor, bunun nedeni birçok Ermeni'nin “dönmüş” olması. Onlar ölmediler, sadece din değiştirdiler.
3. Bakın bazılarını sağ bırakmışız!

Bütün bunları söylerlerken, inkarın absürditesi içinde, 1948 BM Jenosid Konvansiyonun bütün şartlarını, başka bir söylemle itiraf ettiklerinin farkında bile olmuyorlar. Bu yaklaşım ancak, “İnkarın Sefaleti” olarak adlandırılabilir.

Ermeni Soykırımı'nı kim hatırlıyor?

Evet, Hitler Polonya'ya saldırırken, insanlığa karşı suç işleme konusunda en üst düzeyde askeri erkanı rahatlatmak için kullandığı cümle son derece önemli:

Cengiz Han'ın yaptıklarını kim hatırlıyor? Ermenilerin başına geleni kim hatırlıyor?

Hitler'in bu olayın farkında olması ve unutmaması önemli. Dünya unutmuş ama Hitler hatırlıyor. Çünkü Kavgam kitabını ithaf ettiği, 1923 Münich Birahane Darbe girişimi sırasında ölen can dostu Scheubner-Richter, tam da soykırım sırasında Erzurum'da Konsolos yardımcısı idi. O bile tepkili raporlar yazmış, Alman-Jöntürk cihadının fikir babası olan dışişleri bakanı Max von Oppenheim'dan zılgıt yiyecekti.

Peki, Ermeni toplumu 1915'i nasıl hatırladı. 1915'in Ermeni toplumu açısından unutulmamasının en önemli nedenlerinden biri Türk devletinin inatçı inkarcılığı ise ötekisi de vatana dönme özleminin sönmeyişidir.

İnkarcılık, soykırımın açtığı yarayı hep açık tuttuğu gibi daha derinleştirdi. İnkâr sürdüğü sürece o mezarlar açık kalacaktır.

Osmanlı devletinin temel politikası, tarihi Ermeni platosunu ve çevresini sistematik bir biçimde "Ermenisizleştirmek" olmuştur. Kürt-Ermeni çelişkisini kışkırtarak Abdülhamit'in başlattığı bu politikayı, Talat Paşa, tamamlamakla böbürlenmiştir.

Yahudi halkı gibi Ermeni halkı da tamamen imha olmadı. Sağ kalanların baş taleplerinden biri de özür ve tazmin yanında ülkeye dönüş olanağının sağlanması oldu. Dünya tarihinin farklı evrelerinde bu şöyle kendini dışavurdu.

1. 1918 Mondros Mütakeresi'nden sonra, Suriye çöllerinde ve başka yörelerde soykırımdan

sağ kurtulanlar; Fransa'nın verdiği güvence üzerine, Klikya, Antep, Urfa ve Maraş'a dönmeye başladılar. Ancak Fransız devletinin 1921 sonbaharında Ankara Hükümeti ile yaptığı anlaşma sonucunda Fransız güçlerinin geri çekilmesi üzerine; ikinci bir kıyım maruz kaldılar ve sağ kalanlar yeniden dünyanın 4 köşesine yayıldı.

2. 1945 yılında Alman Nazizmi'in yenilgisinden sonra Ermeni diasporası, ülkeye geri dönmek üzere yeni bir kampanya başlattı. 1878 Berlin Antlaşması ile Rus Çarlığı'nın bir parçası haline gelen Kars ve Ardahan, 1918 yılında Alman saldırıları karşısında zor durumda kalan yeni Sovyet devletinin, Brest-Litovsk antlaşması ile Türkiye'ye iade edilmişti. Jön Türk hükümeti halk oylamasına gitmeyi, statünün ondan sonra belirlenmesini kabul etmişti. Ancak bölge yeniden Ermenisizleştirildikten sonra, sadece Müslüman nüfusun katıldığı bir oylama yapılmıştı. Ankara ile 2. Dünya Savaşı'na kadar iyi ilişkiler içinde bulunan Sovyetler bunu mesele yapmamıştı. Ama onlar açısından, bu hala tartışmalı bir konu idi. Ermeni diasporası da o sırada güçlü bir kampanya yürüttüğü için Moskova bu konunun, Batılı müttefikleri açısından sorun yaratmayacağı kanaatinde idi. Ancak soğuk savaşın başlaması ve Atom bombası olgusu nedeniyle Stalin, bu defteri kapattı.

3. Bütün bunlar hala yaşayan birinci ve ikinci kuşak Ermenilerin ülkeye dönüş heyecanını diri tutuyordu. Ve 50. yılda, Erivan'da hiç beklenmedik bir olay vuku buldu. Yüzbini aşkın insan 50. yılı andılar. Unutulmamalı ki, Ermenistan Cumhuriyeti de önemli sayıda, soykırımdan sağ kurtulan Anadolu Ermenisini barındırıyordu. Türkiye cephesinde Ermeni Soykırımı'nı hatırlayan bile yoktu ve genç kuşaklar ise bilmiyordu. Resmi tarih kitaplarında okudukları ise Rum ve Ermeni'nin İstiklal Savaşı'ndaki "ihaneleri" idi.

1. Dünya Savaşı bile bir sis perdesi arkasına bürünmüştü. İttihatçıların suçu anımsanmasın diye.

4. 1980 askeri darbesi ve diktatörlük, Anadolu'ya ilk 'dönüş'ün önünü açtı. Ama eylemci olarak. Ermeni devrimcileri, Esenboğa Havalanı'nda Askeri Başbakan Bülent Ulusu'yu

hedef alan bir fedai eylemi düzenlediler. Filistin Kurtuluş Hareketi, Türkiye gibi Ortadoğu'daki üçüncü kuşak Ermeni gençliği için ilham kaynağı oldu. Bunlar diplomatları ve Türk kurumlarını hedef alan, onaylanması mümkün olmayan eylemler idi. Ama Türkiye'de faşist bir askeri diktatörlüğün kitlesel boyutta uyguladığı devlet terörü bir anlamda bu karşı terörü kısmen de olsa meşrulaştırıyordu. ASALA eylemleri, bu kez uluslararası amnezyanın kırılmasını sağladı. Acı bedelleri olsa da.

5. General Evren, olayı sadece soykırım inkarından çıkarıp, Ermeni varlığının inkarına vardırdı. Tarih ve coğrafya kitaplarından tarihi Ermenistan arındırıldı. Tarihsel kalıntılara karşı, zaten cumhuriyet boyunca devam etmiş olan imha politikası mutlaklaştırıldı. Ve Musa Dağ'da hala bazı bölümleri ayakta olan 1915 DİRENİŞ ANITI top atışları ile yerle bir edildi. Soykırım inkarı devletin temel politikalarından biri haline getirildi ve bazı akademisyenler bu işle görevlendirildi. General Evren'in "sözde Ermeni Soykırımı" söyleminin babasıdır. Ama bu tavır, 3 kuşak Ermeni insanını bütün diasporada ayağa kaldırdı. Sönümlenmiş olan, az sayıda insanın katıldığı 24 Nisan anmaları canlandı. Türkiye'de 1984 yılında Kürt Özgürlük Hareketi'nin eyleme geçmesi, Türkiye solunu ezip nefes alamaz hale getirmiş olan Türk devleti tarafından önce önemsenmedi: Ama bu hareket, 12 Eylül rejimine yönelik tepkileri de alarak bütün devlet terörüne karşı kitle desteğini artarak almayı başardı. 1990 başında artık özellikle Cizre bölgesinde halk ayaklanmaları başlamış ve Ankara denetimi kaybetmeye başlamıştı. Aydınlar arasında da Kürt tabusu kırılmaya başlamıştı. Buna karşı devlet OHAL ilan etti. O da yetmeyince zaten başlamış olan kirli savaşı her düzeye yaydı. Devlet propagandası, bundan da Ermenileri sorumlu tuttu. Gerillaları sünnetli olup olmadığına bakılıyordu, öldürüldükten sonra, kulakları kesilip koleksiyon yapanlar da vardı. Yeniden tehcir politikası başlatıldı. 4 milyona yakın insan yerinden yurdundan oldu; 4 bin kadar köy ve orman yakıldı. Bütün bu yaşanan vahşetin, Ermeni Soykırımı'na ilişkin amnezyanın kırılmasında önemli bir etkisi oldu. İnsan Hakları Hareketi'nin (Paris merkezli İnsan Hakları /FIDH üyeliği bu çerçevede gerçekleşti), 1995 yılında Ermeni Soykırımı'nı kabul etmesi de Derneğin bölgedeki etkisi nedeniyle ve özgür Kürt basınının Ermeni Soykırımı'nı anmaya başlaması da Kürdistan'da Ermeni Soykırımı'na ilişkin bilinçlenmenin

artmasını sağladı. Devlet şiddeti de empatiyi daha olanaklı kıldı.

24 Nisan anmasının ülkeye dönüşü

1919 yılında 24 Nisan anmasını Ermeni toplumu yapmıştı. Bu toplum o kadar korku cumhuriyetinin baskısı altındaydı ki; bugün bile Ermeni toplumu, kendisi olarak kiliselerinde anma yapamamaktadır. 24 Nisan anmasının yapılamadığı tek Müslüman ülke Türkiye'dir. Bu anma İran'da yer etmiş bir ritüeldir bugün.

24 Nisanı anması bağlamında ilk mütevazı toplantı, İstanbul varoşlarındaki ilerici bir kültür merkezinde, soykırımın canlı tanığı olan, 1916 yılında Meskene Kampı'nda doğmuş olan Sarkis Çerkesyan ile yapılmıştır. Bundan sonra 2008 yılında Bilgi Üniversitesi, kapılarını 24 Nisan anması vesilesiyle İHD tarafından düzenlenen bir panele açtı. Ara Sarafyan bu panelde ana sunumu yaptı.

2009 yılında ise İHD İstanbul Şubesi'ne bu olanağı sağlayan, Anadolu Kültür Merkezi'ne bağlı Tütün Deposu oldu. Bu arada Teodik'in 1919 yılında ilk 24 Nisan anmasında yayınladığı, yaşamını yitiren Ermeni aydınlarının resim ve eserlerinden oluşan "Huşartsan /24 Nisan Anıtı" adlı kitabının Ermenice sayfalarının posterleştirilmesinden (yanda Türkçe çevirileri ile birlikte) oluşan bir sergi de açıldı.

2010 yılında ise İHD İstanbul Şubesi çok anlamlı bir eylem düzenleyerek, Ermeni aydınların, başta büyük müzisyen Gomidas, 24 Nisan 1915'te meçhule olan yolculuklarının başlangıç noktası olan Alman yapısı Haydarpaşa Garı'nın İstanbul'a bakan merdivenlerinde kurbanların resimleri ile bir oturma eylemi düzenledi.

Ermeni toplumu tarafından Agos gazetesi aracılığıyla ilk anma da bu yıl, Balıklı Mezarlığı'nda, Hrant Dink Mezarı ve 1896-1908 Şehitleri Anıtı çevresinde gerçekleştirildi.

(Ermeni gençlerinin NOR ZARTONG gazetesi de daha sonra Ermeni toplumu adına anmada bulunmaya başladı. Ermeni Kilisesi'nin, 1919'dan sonra ara verdiği anmaya, 100 yıl vesilesi ile başlaması dilenir.) Aynı gün, Akşamüzeri bu kez Taksim Meydanı'nda, Irkçılığa Durde İnisiyatifi tarafından düzenlenen ilk halka açık anma gerçekleştirildi. Her iki toplantı da ulusalcılar tarafından taciz edilmeye çalışıldı. Daha da önemlisi, Jose Marty'nin deyimi ile, "canavarın kalbinde" son güne kadar devam eden dolaylı dolaysız engellemelere karşın, TC'nin başkentinde bir anmanın da ötesinde, 2 gün devam eden, Ermeni diasporasından cesur konuşmacıların da katıldığı Ermeni Soykırımı'nı doğrudan konu edinen bir konferans düzenlendi. 130 yıllık tarihi olan, halen Boston'da yayınlanan Hayrenig gazetesinin ve Armenian Weekly'nin editörü Haçik Muradyan'ın da ana konuşmacılarından biri olması, bu toplantıya özel bir anlam veriyordu.

2011 yılındaki anma ise İHD tarafından 24 Nisan'da toplu olarak tutuklanan Ermeni aydınlarının ilk gece konulduğu Sultanahmet Mehterhane Cezaevi önünde gerçekleştirildi. Akşam ise Taksim'de DUR-DE'nin anması yapıldı. İlk kez Ankara, Diyarbakır ve Bodrum'da da anma gerçekleştirildi. Ayrıca, Taksim Hill Hotel'de "24 Nisan'da Ne Olmuştu?" başlıklı sol ve liberter eğilimli aydınların katıldığı bir Forum düzenlendi. Bir başka acı olay ise askerliğini yapan Sevag Şahin'in tam da bu gün, bir başka asker tarafından vurulması oldu. Kayıplar konusunda 20 yıldır eylemlilik içinde olan Cumartesi Anneleri, bu kez gözaltında kayıp olayının ilk örnekleri olan Ermeni aydınlarının hesabını sordu.

2012'den itibaren Sultanahmet, Haydarpaşa, Galatasaray ve Taksim anmaları bir gelenek halini aldı. Bu yıl olan ek bir anma ise 24 Nisan 2011'de öldürülen Sevag Şahin'i mezarı başında anmak oldu.

2013 yılında Anmalara İzmir ve Adana kenti de katıldı, ayrıca Kürtler Ermeni Soykırımı'nı Anlatıyor başlıklı bir panel de düzenlendi. Diyarbakır'da Soykırımın 98. Yılında Diyarbakır Ermenileri başlıklı bir konferans yapıldı. Bu Kürdistan'daki ilk kapsamlı anma oldu. Ana konuşmacı olan tarihçi Ara Sarafyan, ve konferans katılımcısı yazar ve aydınlar On Gözlü

Köprü üzerinden 635 Diyarbakırlı Ermeni'nin keleklere bindirildiği noktada Dicle Nehri'ne çiçek bıraktılar.

Ve ilk kez 1915 vahşeti Dersim'de de anıldı.

2014 yılı anmalarında tehcirin başlangıç istasyonu olan Haydarpaşa garı yine bir başlangıç noktasıydı. Eski Ermenistan dışişleri bakanı ve son cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yüzde 35 oy alan Raffi Hovhenassian konuştu ve Ermeni aydınları için Marmara sularına çiçek bıraktı. Taksim'deki anmaya ise bu kez 1000'in üstünde insan katıldı ve Ermenice ilahiler de okundu.

Ve 2015 için yapılan hazırlıklara gelince, İHD Türkiye genelinde şubelerinin bulunduğu her yerde anma yapmayı, ve kıyımların gerçekleştirildiği alanlara ve nehir kıyılarına çiçek bırakmayı planlıyor. Daha kapsamlı anma gerçekleştirme amacı ile bir genel koordinasyon oluşturulmuş vaziyette. Bu sivil toplum açısından böyle. Devlet cephesinde ise "evet ama" diye başlayan, dolaylı veya dolaysız bir şekilde yine 1915 yılında yaşanan vahşetten dolayı Ermenileri sorumlu tutan, bütün yıla yayılan, konferans, Tv programları ve kitaplarla çok kapsamlı, daha rafine bir inkar programı hazırlanıyor.

Osmanlı devletinin temel politikası, tarihi Ermeni platosunu ve çevresini sistematik bir biçimde "Ermenisizleştirmek" olmuştur. Kürt-Ermeni çelişkisini kışkırtarak Abdülhamit'in başlattığı bu politikayı, Talat Paşa, tamamlamakla böbürlenmiştir.

Kaynak: [Özgür Gündem](#)